

Til medlemmer af børne- og undervisningsudvalget

Vejle den 18. August 2019

Sprogstrategi i gymnasiet

Først og fremmest tillykke med valget og fordelingen af poster. Vi ser frem til et samarbejde med jer om vores fags retning i gymnasiet. Vi skriver til jer som repræsentanter for Samfundsfagslærerne, Engelsklærerne, Tysklærerne, Fransklærerne og Spansklærerne i gymnasiet for at gøre opmærksom på, hvordan man efter vores mening bedst muligt arbejder på at styrke andre sprogfag end engelsk. Der kører allerede en debat om sprogfagene og de supersproglige studieretninger i det almene gymnasium jf. Helene Capranis indlæg på vegne af GymSprog i Jyllands-Posten søndag d. 17.08.19 <https://jyllands-posten.dk/debat/breve/ECE11550750/sprogfagene-er-i-dyb-krise/?fbclid=IwAR2Xr0HLP9GOCcZcsFH7CNjPV6-S0K9QMbDWVPyVnh3reGM5feFJLNiuUss>. Men som vi ser det, er sprogenes krise i gymnasiet og løsningerne derpå, langt mere kompleks end den, der blev præsenteret der.

Vores overordnede tanke er, at den bedste løsning er at bruge elevernes tilvalg som løftestang for interessen for sprogfagene. I denne sammenhæng er elevernes tilvalg studieretningen med samfundsfag A og Engelsk A, så selvom selve sproget er en central del af sprogundervisningen, så er det pågældende fags kulturelle og samfundsfaglige kontekst mindst lige så vigtig, og det er her, vi også mener, at samfundsfag kan spille en væsentlig rolle. Dette vil vi gerne belyse i brevet her. Desuden er der også nogle strukturelle forhindringer for elevernes sprogtilegnelse, som bør fjernes, hvilket vi også gerne vil belyse.

Samfundsfag og engelsk som elevernes tilvalg

Siden den forrige gymnasiereform i 2005 har der været en væsentlig interesse for at kombinere Samfundsfag A og Engelsk A og på nuværende tidspunkt ser søgningen til studieretningen med Samfundsfag A og Engelsk A ud til at have stabiliseret sig på omkring de 33%. I lyset af de problemer, som vores samfund står overfor med klimaforandringer, misinformation og dermed manglende viden som baggrund for politisk stillingtagen, populistiske tendensers fremmarch og meget andet, kan der ligge mange overvejelser bag, at eleverne vælger samfundsfag og ønsker at lære mere om samfundets opbygning. De bliver herigennem klædt bedre på til at bidrage til at videreføre den demokratiske tradition, som ligger til grund for det danske demokrati og til at forstå og begå sig i en verden med nye politiske tendenser og udfordringer; herunder ikke mindst udviklingen i de store engelsktalende lande.

På ovennævnte studieretning skal eleverne, ud over engelsk, vælge et andet sprogfag som enten fortsættersprog eller begyndersprog. Hvis det er et fortsættersprog skal det minimum være på B-niveau, og begyndersprog er altid på A-niveau. Det vil altså sige, at studieretningen har flere undervisningstimer i sprogfagene end i samfundsfag og at man

med god ret kunne kalde den en sproglig studieretning og ikke en samfundsfaglig. Tit glemmes dette forhold dog i den politiske diskurs i omtalen af de sproglige studieretningers krise, hvor den ovennævnte studieretning ikke tæller med. Hvis man medregner denne studieretnings vægtning af at udvikle elevernes sproglige kompetencer, så er "krisen" mere nuanceret. Det er nemlig her tydeligt, at eleverne ikke fravælger sprog som sådan, men nok snarere 'smalle' sproglige studieretninger. Samtidig understreger elevernes valg af disse studieretninger, at de netop ikke ønsker at se sprogfagene i et vakuum. De ønsker at dem indgå i en større faglig og global virkelighed.

Fagene Engelsk og Samfundsfag har udviklet et godt og givende samarbejde siden 2005, med nogle gode materialer og erfaringer som resultat. Vi arbejder allerede på at bruge disse erfaringer på samarbejde med andre sprogfag. De relevante faglige foreninger afholdte således et kursus i samspil mellem hhv. tysk og samfundsfag i marts 2019 og fransk og samfundsfag i april 2019, begge kurser med et godt deltagerantal og gode evalueringer. Dette samarbejde vil vi gerne videreføre til også at omfatte samfundsfag og spansk. Tanken er at få eleverne til at interessere sig for deres andet sprogfag og dermed selv vælge at dygtiggøre sig i dette. Der arbejdes desuden på at frembringe mere relevant undervisningsmateriale til dette formål. Samtidig arbejder vi videre i engelsk og samfundsfag på at få et endnu tættere og mere givende samarbejde, netop fordi de to fag har en helt særlig kobling i en global kontekst.

Europa-linjen – i lyset af Brexit

Der er på flere skoler vist interesse for at gøre mere for at understøtte en linje, som kan kaldes en Europalinje, hvor engelsk på A-niveau skiftes ud med B-niveau, så der er plads til TyF A eller FrF A. Vi forestiller os, at denne studieretning kan aktualiseres med et fornyet og øget fokus på, hvilke konsekvenser Brexit får og har for de store lande i EU såvel som Storbritannien selv. Her ligger gode muligheder for komparative analyser af de kulturelle træk som både forener og adskiller de europæiske lande og som kan skabe en øget interesse for at lære mere om dette. Herunder kan samfundsfag bidrage med at vise eleverne, hvordan man er nødt til at kunne læse litteratur/faglige tekster på originalsproget tysk/fransk for at kunne få den korrekte/dybdegående forståelse for de kulturelle/politiske og økonomiske forhold, som gør sig gældende i de pågældende lande, men også i EU.

Konkret forestiller vi os at lærerne sammen finder lette tekster, som kan bruges i begge fag, og at sproglæreren læser teksterne med eleverne, så den indholdsmæssige forståelse sikres og efterfølgende kan der arbejdes videre med samme tekst i samfundsfagsundervisningen, hvor denne anvendes som empiri til at belyse samfundsfaglige teorier/begreber.

Både sprogfag og samfundsfag vil kunne opnå et fagligt løft ved at indgå i et tværfagligt samarbejde med inddragelse af relevante tekster på originalsprog. Vi mener, det vil styrke sprogfaget, når eleverne præsenteres for vigtigheden af at kunne læse og forstå et eller flere andre sprog end engelsk. Endvidere åbner samarbejdet med samfundsfag op for en verden af helt anderledes politiske og kulturelle traditioner, som eleverne sjældent kender til.

Gymnasierne kan støtte op om denne studieretning ved at tilbyde ekskursioner og en studietur, som støtter tanken om styrkelsen af sprogfagene. Dette kunne for tysks vedkommende være en todages tur til grænselandet i 1.g med fokus på at lære om kulturmødet mellem dansk og tysk. I det område er der både politisk og skolerelateret interesse for et samarbejde, fordi der er danske mindretal, som der skal tages hensyn til. Det betyder, at de danske gymnasier i Nordtyskland (f.eks. Flensburg og Kiel) er interesserede i at styrke undervisningen i dansk, så der allerede er en interesse, der kan bruges som afsæt for et øget samarbejde. I 2.g, hvor de traditionelle studieture ligger, er der tre ret oplagte muligheder i enten Berlin, Wien eller Bern, men der er også andre gode muligheder i mindre byer i Tyskland. F.eks. arrangeres der allerede studieture til Bayern.

Vi vil mene at det kun er fantasien, som sætter grænser her, da Tyskland er så mangfoldigt et land, så der kan lægges fokus efter, hvilket område, lærerne og eleverne har lyst til at arbejde med. For fransks vedkommende ville en studietur til Paris være oplagt, men Nice, Marseille og de Nordfranske byer Amiens og Lille er også interessante for at forstå fransk kultur og fx politiske skillelinjer. Sidst kunne man så lave en ekskursion til Bruxelles eller Strasbourg i 3.g, hvor samfundsfagsklasserne (fra Jylland) ellers traditionelt tager til København. Her kunne man fokusere på den tyske/franske rolle i EU, som jo er meget relevant for EU's videre udvikling. Desuden har vi forskere, som påpeger vigtigheden af at kunne tysk/fransk, hvis man vil orientere sig om EU-relaterede forhold, hvilket eleverne vil kunne bevidstgøres om på en sådan tur, begge byer er ligeledes fransktalende. Vi påregner at det er muligt at skabe kontakter med lobbyister og parlamentarikere fra de relevante lande, men også fra Danmark, så vi kan sammenligne de holdninger, der er i EU og de betingelser, man arbejder under.

Sidst men ikke mindst er samfundsfag et meget bredt fag, som kan favne mange emner, der vedrører Tyskland/Frankrig, og som også har relevans for Danmark. Velfærdsstat, klimadagsorden, migration, sociale medier, demokratiske værdier er bare nogle af de omdrejningspunkter, som man kan forestille sig at arbejde med. Hertil kommer værdien af indsigt i de mere traditionelle og specifikke kulturelle koder. F.eks. forventer både tyskerne og franskmændene, at vi kan tale tysk/ fransk, kender til de omgangsformer, der skal til for at kunne begå sig i Tyskland/ Frankrig, hvis vi skal skabe samhandel eller anden samkvem med landet. Eksempelvis er det jo en stor fadæse at tiltale en mulig forretningspartner med "du"!

Idet der er få elever, som vælger studieretningen vil det kræve tid og midler samt få det med i grundforløbet, oprette studieture og især støtte til små hold, så der kan oprettes klasser, hvor alle elever har samme fag bortset fra deres 2.fr. sprog. Samarbejdet bliver svært, hvis der sidder en række elever, som har en helt anden studieretning i klassen. Endvidere bør spansk ligestilles med tysk og fransk, sådan at dette fag også kan indgå i en Europaklasse med Samfundsfag A. Dette ville sandsynligvis kunne bidrage til, at der på flere skoler kunne oprettes Europaklasser, hvor Tysk A / Fransk A / Spansk A kunne danne studieretninger med Samfundsfag A og Eng B som de sammenbindende fag.

Ser man engelsk i denne kontekst, så vil den kunne komme til at fungere sammen med samfundsfag som det globale og måske "nye" bindeled. Træder Storbritannien ud af EU, så

vil det få en ny rolle såvel Europa som resten af verden. Samtidig kan Irland gå en ny tid i møde, og der er allerede folk, der taler om muligheden for et samlet i Irland, hvis der skulle komme et Hard Brexit. Derfor mener vi, at det er vigtigt, at man ikke underspiller engelsk rolle i en Europalinje, for selvom Storbritannien muligvis ikke længere vil være en del af EU, så vil det stadig ses som en del af Europa.

En sproglig studieretning

Den sidste studieretning, som vi vil berøre her, er studieretningen med to sprogfag på A-niveau i kombination med samfundsfag B. Studieretningen byder på samme samarbejdsmuligheder, som beskrevet ovenfor. For samfundsfags vedkommende vil samarbejdet endda blive nemmere, idet der ikke er en skriftlig eksamen at træne eleverne op i, så der er mere ro til at lave samarbejder og arbejde med andre kompetencer. Der er, som med Europalinjen, få elever som vælger denne studieretning, hvilket gør at studieretningen i værste fald ikke bliver oprettet eller at der etableres såkaldte "papegøjeklasser", hvor to forskellige sprogfag er repræsenteret i den samme klasse. F.eks. er der på Rosborg Gymnasium og HF, som er landets på nuværende tidspunkt 3. største gymnasium en klasse med denne studieretning, men en 5 elever har tysk og resten (13) fransk. Vi må formode at der ikke er hele klasser på mindre gymnasier, når et så stort gymnasium ikke kan samle en hel. Hvis samarbejdet skal kunne fungere, skal der altså også her skabes muligheder og incitamenter for at oprette små klasser, som kun består af en studieretning.

Strukturelle forhindringer

Udfordringen for fransk i gymnasiet er, at fransk siden reformen 2005 har fået væsentlig færre elever på både fortsætter- og begynderniveau. Det er derfor svært at oprette hele studieretningsklasser med fransk. Derudover har reformen fra 2017 givet eleverne flere fag på A-niveau i studieretningerne, hvilket betyder, at hvis elever skal opgradere deres fortsættersprog (både fransk og tysk) bliver det ofte det 5. A fag - her fravælger eleverne fortsættersprog på A-niveau, da de allerede har de obligatoriske A-niveau i deres studieretning og således kan "nøjes" med et valgfag på C- eller B-niveau. Sammen med elevernes manglende valg af fransk på A-niveau i studieretningen fra 1g, gør det det svært for mange skoler at oprette opgraderingshold i fransk fortsættersprog fra B til A niveau, da disse hold ofte vil være små (under 10 elever) og derfor dyre i drift.

Spansk Begyndersprog A kunne tidligere indgå i en studieretning med Engelsk A og Samfundsfag B, men kan fra 2017 kun indgå i en studieretning med Engelsk A sammen med et andet sprogfag f.eks. Tysk eller Fransk B eller Latin C. Denne smallere sproglig profil har siden 2017 tiltrukket langt færre elever end den hidtidige studieretning, som slog bro mellem to verdenssprog og samfundsfag. Spansk Begyndersprog kan heller ikke - i modsætning til Fransk og Tysk Begyndersprog A indgå i en studieretning med Samfundsfag A - en forskelsbehandling, som spanskfaget selvsagt gerne ser ophævet - også med henblik på at kunne oprette de ovenfor nævnte Europaklasser.

Yderligere så er der efter den seneste reform blevet svært for elever at hæve engelsk fra B-til A-niveau også i disse studieretninger. Dette så vi gerne ændret, så alle engelsk B elever kan hæve engelsk til A-niveau, hvis de skulle ønske det. Vi oplever, begyndende krisetegn i engelsk. Mange elever ser ikke engelsk som et fag, de skal dygtiggøre sig i, og for første gang i mange år har der været ledige pladser på engelskstudierne på Københavns- og Aalborg universitet. Hvis vi har elever, der allerede i gymnasiet ønsker at fordybe sig i engelskfagets mange facetter, så skal det ikke besværliggøres af noget skemateknisk, slet ikke når de så misser den oplagte chance for at forstå faget i samspil med andre fag og samfundsfag. En kombination en række fag, som uden tvivl vil give et særdeles god forståelse af samfundet ikke bare lokalt og nationalt men også globalt. Det vil give stærke, globale og fagligt solidt forankrede elever.

Opsamlende

Hvorfor henvender vi os til jer? Vi ønsker at udtrykke vores syn på, hvordan vi kan få styrket sprogkompetencerne hos de danske unge. Vores fokus er guleroden og ikke piskeren, hvilket vi har arbejdet frem mod at vise gennem vores tiltag i det nyligt afsluttede skoleår med gode resultater. Vi håber på politiske vilje til at bakke op om vores tiltag med midler og tid, som kan give os mulighed for i højere grad at føre vores tiltag ud i livet. Desuden er det vores klare overbevisning, at begrænsninger og tvang ikke medfører noget godt, da de dygtige elever drives af lyst og interesse og dermed bliver endnu dygtigere. Vi anerkender, at der er interesse for rene sproglige studieretninger og at disse også har deres berettigelse, men vi er uenige i det store fokus, som har været på at sprogfag kun indlæres i en ren sproglig studieretning, som har været under den tidligere minister. Vi mener, at man også kan blive god til det 2. fremmedsprog, selvom man har det sammen med samfundsfag og engelsk. Faktisk tror vi på, at det kun kan gøre elevernes færdigheder bedre.

Erhvervslivet efterlyser unge med kompetencer indenfor sprog i kombination med andre relevante kompetencer. Efterspørgslen efter dette tilgodeses med vores forslag, mens vi samtidig adresserer problemet med at få unge vælger at arbejde videre med deres andet sprogfag efter gymnasiet. Årets optag på de videregående uddannelser viser, at der ikke bare er ledige pladser på de videregående uddannelser i engelsk men også de andre sprog i gymnasiefagrækken Det er en udfordring, når der skal rekrutteres gode lærerkræfter til gymnasierne.

Vore faglige foreninger er i løbende dialog, og det vil derfor nemt kunne lade sig gøre at oprette en arbejdsgruppe, som kan arbejde mere praktisk med, hvordan en forsøgsordning kan gribes an, både fra de relevante faglige foreninger, rektorerne i Danske Gymnasier, Gymnasieskolernes Lærerforeningen og Danske Gymnasieelevers Sammenslutning. Det eneste vi mangler, er politisk støtte og finansiering af det. Det er desuden vores overbevisning, at der skal tid til, før vores tiltag rodfæster sig. Og i den periode, har vi brug for tid til at arbejde i dybden med løsningerne og ikke mindst midler til at sætte det i gang.

Vi ser frem til en konstruktiv dialog om vores forslag og uddyber gerne, hvis der er tvivl om dele af dette.

Med venlig hilsen

Linda Petersen, formand for Foreningen af Lærere i Samfundsfag (FALS), linda@fals.info,
21907006

Bodil Aase Frandsen Schmidt, Formand for Engelsklærerforeningen for Gymnasiet og HF,
baf@egonline.dk

Lise Høyer, Formand for Tysklærerforeningen i Gymnasiet og HF, tyskformand@gmail.com,
28101798

Tina Lyng, Næstformand for Spansklærerforeningen, tl@egaa-gym.dk

Christine Leturgie, Formand for Fransklærerforeningen, cl@norreg.dk